

Projectes de recerca internacionals i Accés obert: l'experiència amb el CREAM / Fabregat, Tomàs

 ddd.uab.cat/pub/bibinf/bibinf_a2015n45/index.html.13

Dins Biblioteques al dia , Destacat el 6 maig 2015

Una de les novetats en les convocatòries dels projectes de recerca finançats per la Unió Europea és l'obligatorietat de fer públics els *resultats de la recerca* mitjançant alguna de les modalitats d'accés obert. Això, que va ser una recomanació durant l'anterior pla de finançament (FP7) [1], en l'actual, l'anomenat Horitzó 2020 (H2020), és una obligació. Què entén la UE per resultats de la recerca? Només hi caben dues possibilitats: allò que és publicable en forma d'article i les dades [2]. En l'actual marc de referència, la publicació dels articles en obert és obligatòria. Pel que fa les dades, estableix un camí similar però, de moment, en forma de recomanació [3].

PUNT DE TROBADA

Vistos els antecedents, com es pot col·laborar amb els centres de recerca per impulsar l'accés obert, implícit en els projectes internacionals? Vegem-ne un cas.

El CREAM [4] (Centre de Recerca Ecològica i d'Aplicacions Forestals), és un dels que ha decidit apostar clarament per l'accés obert i posar les bases per fer els canvis necessaris.

Arran d'unes jornades adreçades als centres de recerca que formen part de CERCA [5], coincidents amb les xerrades de la Setmana de l'Accés Obert de la UAB [6], el CREAM i la Biblioteca de Ciència i Tecnologia es van posar d'acord per col·laborar.

Prèvia anàlisi de les condicions establertes per la UE i les possibilitats de cadascuna de les parts, es va redactar una proposta de treball a mode de full de ruta. En aquest document de referència s'especificava a què es comprometien la biblioteca i el CREAM, respectivament.

COMENÇANT A CAMINAR

El punt de partida: desfer els dubtes, malentesos i ambigüitats en relació al que realment significa *accés obert*. Aquesta és una part que primer es va treballar amb la responsable de comunicació del CREAM i posteriorment es va haver de fer extensiva a tot el col·lectiu d'investigadors. Fruit d'aquest treball n'ha sortit [l'espai del CREAM al repositori de la UAB](#).

Una de les dificultats en què sovint es topa quan es parla d'accés obert és en haver de trencar processos de treball consolidats. Aquesta part es va treballar des d'un doble vessant, la preparació d'un procediment d'entrega dels *articles aptes* per a l'accés obert, adaptat a la manera de fer del centre, i una presentació a tots els investigadors [7] del què, el per què i el com.

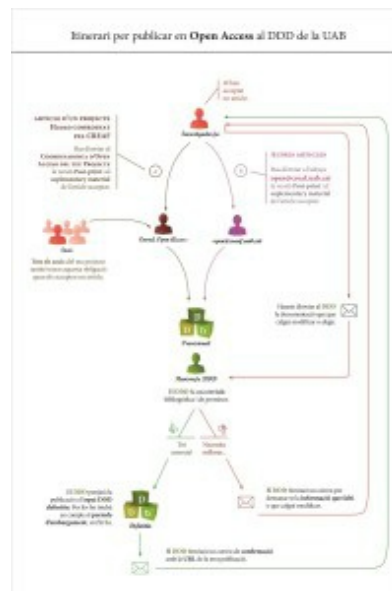
D'aquí en va sortir un procediment que encaixava en el centre i que a la vegada s'adeia a la modalitat d'*autoarxiu* del DDD. El gràfic de sota mostra el flux de treball, en el benentès que res es dona per tancat i que tot és per millorar, si cal.

Ara bé, si d'aquesta manera posàvem els fonaments, tocava anar més enllà i, paral·lelament, es van posar en pràctica amb un projecte europeu FP7, concedit l'any passat i que va fer els primers passos a finals d'any. El projecte en curs es coneix amb el nom Imbalance-P

PROJECTE PILOT : IMBALANCE-P [8]

El fòsfor (P) és un element confinat i finit a la terra, i la perspectiva que es limiti l'accés als seus recursos explotables provoca conflictes geopolítics. IMBALANCE-P és un projecte finançat pel Consell Europeu de Recerca (ERC) i orientat a establir un procés internacional de base científica en la diplomàcia del fòsfor .

IMBALANCE P

erc European Research Council
Supporting top researchers
from anywhere in the world

En aquest projecte hi participen investigadors de diversos centres europeus i està liderat pel CREAM. Aplicant el procediment mencionat, una participant del projecte fa d'enllaç entre els investigadors i la Biblioteca. En el moment de la posada en marxa del projecte va ser aquesta persona qui va explicar als investigadors on i com calia enviar els articles.

A partir d'aquest punt, els articles arriben al DDD via *autoarxiu* mitjançant la persona que fa d'intermediari. A continuació, la biblioteca continua el procés de revisió respecte les condicions sobre drets d'autor de les editorials [9] , definició de metadades, incidències, etc.

Un cop acabat el procés l'article es fa visible al DDD, en [l'espai destinat al projecte](#) [10] i es garanteix que sigui visible a la plataforma dels projectes de la UE, coneguda com OpenAire.

VISIBLES INTERNACIONALMENT : OpenAire [11]

Ja en els plans de finançament de la recerca anteriors (FP7) la UE va posar eines a l'abast per complir amb les recomanacions de l'accés obert. Arran dels programes de finançament H2020 s'ha potenciat encara més aquesta voluntat de fer pública la recerca. L'actual mecanisme de seguiment dels projectes es coneix amb el nom OpenAire. És a dir, quins són els resultats de les recerques en curs, majoritàriament en forma de publicacions però també en forma de dades (*datasets*)

A grans trets, OpenAire inclou un protocol de metadades, un repositori per a publicacions i dades i una interfície web oberta a tothom des on es pot fer el seguiment dels resultats dels projectes de recerca.

Aplicat al projecte Imbalance-P, què vol dir complir amb el protocol OpenAire? Si el repositori local –el DDD– compleix amb el protocol, aleshores s'aconsegueix que la feina feta al repositori de la UAB sigui visible i localitzable a OpenAire. És important remarcar que sense l'adaptació del DDD a les condicions que estableix la UE això no hauria estat possible.

Gràcies a això, qualsevol pot fer una consulta a OpenAire i veure què s'ha publicat en un projecte qualsevol i on està allotjat el contingut, què està en obert i què en tancat. I tot a la vista de tothom. Per

exemple, els articles del projecte Imbalance-P [12] . O, més concretament, on es troba allotjat un article del projecte [13]. Per exemple:

CONCLUSIONS?

Més enllà dels procediments de treball, necessàriament flexibles, el cas del CREAM mostra un llarg camí per recórrer: la col·laboració entre centres de recerca i biblioteques. Personalment no crec en fórmules úniques, ni ho crec convenient,

atesa la diversitat de maneres en què s'articula la recerca a la UAB. Però sigui quina sigui la forma, cal anar al contingut, a explicar degudament què és l'accés obert, què implica, a crear lligams de confiança i donar suport tècnic en un tema, l'accés obert, que un cop explicat, resulta que no és obvi, ni el concepte ni la forma de gestionar-lo.

D'aquesta experiència se'n deriven diverses conseqüències: la necessitat i la dificultat de treballar de portes enfora ; l'actualització de la competència tècnica del personal de les biblioteques; el coneixement del sistema de recerca; el canvi en la manera de treballar, passant de procediments homogenis útils en entorns tancats a procediments flexibles i amb diferències notables d'una porta a l'altra ; etc.

Aquells que han tingut ocasió d'encarar-se a situacions similars, segurament coincidiran en què el paper de la biblioteca en l'accés obert no es pot donar per descomptat sinó que s'ha de guanyar de portes enfora, assumint un paper actiu, a risc d'entrebancs i possibles fracassos.

REPTES ... IMMEDIATS

I tornant al cas analitzat, actualment el CREAM té sobre la taula dos projectes [14] que impliquen un pas més: posar les dades en obert, no només les publicacions. Es pot fer front a aquesta demanda? Què implicaria? Tenim les condicions tècniques necessàries? I la formació, s'adequa a la nova realitat? Aquestes són qüestions a resoldre immediatament, no de futur. No només en l'entorn de la UAB sinó més enllà, també. Ni exclusivament de la nostra universitat, ni exclusivament del CSUC.

Cal fer-ho, es preguntaran alguns? De fet, no es discuteix si cal, només qui pot o podria fer-ho. Novament, el rol de les biblioteques no es pot donar per descomptat. Novament caldrà guanyar-se la confiança i demostrar la competència. Altrament, altres actors se'n faran càrrec.

Tomàs Fabregat

Suport a la docència i la recerca – Biblioteca de Ciència i Tecnologia

Notes

[1] http://ec.europa.eu/research/science-society/document_library/pdf_06/open-access-pilot_en.pdf

[2] http://ec.europa.eu/research/participants/data/ref/h2020/grants_manual/hi/oa_pilot/h2020-hi-oa-pilot-guide_en.pdf

[3] Aquest model s'ha estès als projectes del "Plan Estatal de Investigación Científica y Técnica y de Innovación", a semblança de la UE. No obstant, a diferència de la primera, la UE ha posat els mecanismes per al compliment i la traçabilitat dels resultats.

Per una visió de conjunt dels marcs legals aplicables consulteu: <http://www.uab.cat/open-access/>

[4] <http://www.creaf.cat/ca>

[5] <http://cerca.cat/>

[6] <http://www.uab.cat/web/sala-de-premsa/detall-de-noticia/la-uab-organitza-la-setmana-de-l-acces-obert-lliure-i-gratu-t-als-articles-cientifics-1345667174054.html?noticiaid=1345676186885>

[7] http://ddd.uab.cat/pub/recdoc/2015/130357/BCT_OA_CREAF.pps

[8] <http://imbalancel-erc.creaf.cat/>

[9] Aquest pas és especialment delicat. El més freqüent és la publicació d'articles prèvia transferència de drets (*copyright transfer*), fet que condiciona la modalitat d'accés obert i obliga a tenir molta cura de no vulnerar possibles drets cedits a tercers. Ocasionalment, alguns autors opten per pagar per publicar en obert. Aquest és una pràctica encara poc estesa perquè implica disposar d'una partida pressupostària destinada a publicar. Si tenim en compte que el cost de publicar en obert sovint oscil·la entre 1500 i 3000 Euros per article, és comprensible que no tots els grups de recerca poden jugar a la mateixa lliga.

[10] <http://ddd.uab.cat/collection/imbalancel-erc>

[11] <https://www.openaire.eu/>

[12] https://www.openaire.eu/index.php?option=com_openaire&view=project&Itemid=162&projectId=corda::c5dcb727bbf37d31fe1e02b67194952e

[13] <https://www.openaire.eu/search/publication?articleId=od1404::3e4cb49c03b8702c1b8b51c8bd15363>

[14] WaterInEu (<http://www.waterinneu.org/participants.html>) i ConnectinGeo (http://www.connectingeo.net/Participants_CREAF.htm)